

บทที่ ๑
คดีมีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

อ. อธิคม อินทุนุติ
๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๙

ชุดที่ ๑/๒ 1

คดีที่ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า
บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามคำร้องที่ส่งไปตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง
(นอกจากที่กล่าวถึงแล้ว)

2

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๕/๒๕๔๗ คดีนี้ ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด ผู้ฟ้องคดีขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.สุราฯ พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๔ และ มาตรา ๒๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๕๐ (เสรีภาพในการประกอบอาชีพ) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.สุรา พ.ศ.๒๕๔๓ มาตรา ๒๔ ที่ห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุราซึ่งมีความหมายตามมาตรา ๔ ว่าหมายรวมถึงแป้งข้าวหมกด้วยนั้น เฉพาะที่ห้ามทำหรือขายเชื้อสุราในความหมายที่หมายถึงแป้งข้าวหมก เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง (ที่บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม) เพราะแป้งข้าวหมกไม่ใช่เชื้อสุราในตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลในชุมชนท้องถิ่นต่างกันไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำเป็นอาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น และมาตรา ๒๖ (ที่บัญญัติให้ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ ใช้ได้ในสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตเท่านั้น) เป็นมาตราต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๔ ดังนั้น มาตรา ๒๖ เฉพาะใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ ที่เกี่ยวกับทำหรือขายเชื้อสุราที่เป็นแป้งข้าวหมก จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง ด้วย

3

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๒/๒๕๕๒ คดีนี้ ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยขอให้ส่งโต้แย้งว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๕ ข้อ ๓ ๑๓ฯ (ห้ามขายอาหารและเครื่องดื่มในเวลาห้ามขายโดยไม่ได้รับอนุญาต ในช่วงเวลา ๐๑.๐๐ นาฬิกา ถึง ๐๕.๐๐ นาฬิกา ของแต่ละวัน) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง (ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม) ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ปัจจุบันวงจรการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนไม่สามารถกำหนดเป็นการแน่นอนได้ว่าช่วงเวลาใดเป็นเวลาทำงานและช่วงเวลาใดเป็นเวลาพักผ่อน การควบคุมให้ประชาชนอยู่แต่ในบ้านเฉพาะในเวลากลางคืนย่อมเป็นการกระทบเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพฯ

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๕ ข้อ ๓ ๑๓ฯ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง

4

คำวินิจฉัยฯ กรณีข้อสันนิษฐานความผิดโดยอาศัยสถานะของบุคคล

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๒/๒๕๕๕ คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง (ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

5

และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น แล้วหลักการการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข อันเป็นการขัดกับหลักการที่ว่า โจทก์ในคดีอาญาต้องมีการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด และยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่มีพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง กรณีนี้ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราอื่นๆ หรือไม่ อีกต่อไป

6

คำวินิจฉัยฯ กรณีข้อสันนิษฐานความผิดโดยอาศัยสถานะของบุคคลกรณีอื่น

- คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๖ พ.ร.บ.การประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๗๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง
- คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๖ พ.ร.บ.สถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓ วรรคสอง
- คำวินิจฉัยที่ ๑๙ ถึง ๒๐/๒๕๕๖ พ.ร.บ.ปู้ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง
- คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๕๙ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔ และมาตรา ๕

7

เปรียบเทียบ : มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า กฎหมายว่าด้วยความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคลไม่ขัดรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๕๖ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการ อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง (“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด”) หรือไม่

8

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ มิใช่เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ยังคงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงการกระทำ หรืองดเว้นกระทำตามหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวก่อนว่า เป็นผู้สั่งการหรือไม่สั่งการ หรือกระทำการหรือไม่กระทำการ อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ และมีความผิดตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้น เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นต้องครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้น พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

9

ข้อสังเกต :

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้ยกเลิกความในมาตราแห่งประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติและพระราชกำหนดจำนวน ๗๖ ฉบับ เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล เป็นในทำนองว่า ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการ ละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย

มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ยืนยันหลักการตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่เป็นหลักการที่ถูกต้อง ดังเช่น คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๖

10

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๖๖ เป็นกรณีระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๙๐/๕ ที่แก้ไขใหม่ โดยพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓ (๒) ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามหมวดนี้เป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ (หลักนิติธรรม) และมาตรา ๒๙ วรรคสอง (ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด)

11

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๙๕/๑ ที่แก้ไขใหม่ มีใช้เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ยังคงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงการกระทำ หรือดเว้นกระทำตามหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว ก่อนว่าเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ และมีความผิดตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำหรือดเว้นกระทำนั้น เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และการกระทำหรือดเว้นกระทำนั้นต้องครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้น ประมวลรัษฎากร มาตรา ๙๕/๑ ที่แก้ไขใหม่ จึงไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และไม่ขัดหรือแย้งต่อหลักต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

12

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๕๖ เป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๔๑ (ที่บัญญัติว่า บรรดา พยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นพยานหลักฐาน และเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง (หลักนิติธรรม) มาตรา ๒๙ (กฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้) และมาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๔)(๗) (เป็น บทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตน การมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ และการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ)

โดยผู้โต้แย้งอ้างเหตุว่า บทบัญญัติดังกล่าวทำให้ฝ่ายตนเสียเปรียบในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

13

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๔๑

- เป็นการบังคับให้จำเลยต้องถูกผูกมัดตามพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาจากการสืบพยานของโจทก์ในศาลต่างประเทศที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจหรือรับทราบพยานหลักฐาน หรือต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอ

- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗ และมาตรา ๒๒๗/๑ เพียงแต่ให้รับฟังพยานที่ได้มาในลักษณะเช่นนี้ด้วยความระมัดระวังเท่านั้น ยังให้ศาลนำไปใช้ประกอบกับพยานหลักฐานอื่นได้

- ทั้งยังไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ข้อ ๑๔.๓ อันเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรัปักษ์ต่อตน ฯลฯ

บทบัญญัติดังกล่าว จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๔)(๗)

14

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๓/๒๕๕๖ คดีนี้ ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ (ที่บัญญัติว่า การวางท่อน้ำประปาที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่แปดสิบเซนติเมตรขึ้นไป การประปาส่วนภูมิภาคมีอำนาจกำหนดบริเวณที่ดินที่จะเดินท่อน้ำและอุปกรณ์ โดยต้องจ่ายค่าทดแทนการใช้ที่ดิน) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔๑ (สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ในส่วนที่ไม่ได้กำหนดให้การประปาส่วนภูมิภาคชดเชยค่าสินไหมทดแทนในการใช้ที่ดินให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรไว้ มีข้อพิจารณาดังนี้

15

- ไม่ว่าขนาดของท่อน้ำจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางแปดสิบเซนติเมตรขึ้นไปหรือต่ำกว่าแปดสิบเซนติเมตรลงมา ก็เป็นการทำให้สิทธิในทรัพย์สินของไปอยู่ดี

- การเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์นั้น ต้องมีการกำหนดบริเวณของที่ดินซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงจำกัดหรือริดรอนสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔๑ (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๓๓) และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง)

- หลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย หากมีกรณีใดที่เป็นข้อยกเว้นให้รัฐก้าวล่วงเข้าไปริดรอนสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน รัฐจะต้องขจัดให้เยี่ยงยาตามควรแก่กรณี บทบัญญัตินี้จึงขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๓ วรรคสอง) อีกด้วย

16

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖-๗/๒๕๖๑ เป็นกรณีสืบเนื่องมาจาก มีพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ แก้ไขข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเดิมที่ว่า หากมีเมทาบเกินปริมาณที่กำหนดไว้ในครอบครอง (เช่น ตั้งแต่ ๑๕ เม็ด ขึ้นไป) ให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด (สืบหากล้างไม่ได้) โดยแก้ไขใหม่เป็นว่า ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (สืบหากล้างได้)

จำเลยซึ่ง**ต้องคำพิพากษาถึงที่สุด**ว่า มีความผิดตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๕๒ และถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ขอให้นำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษที่แก้ไขใหม่มาบังคับแก้คดีของตน (ขอนำพยานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อหากล้างข้อสันนิษฐาน) และยื่นคำร้องอีกฉบับหนึ่งขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ **มาตรา ๘** (ไม่ให้ใช้บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่กับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ หลายมาตรา ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแยกเป็นกรณีคดียังไม่ถึงที่สุดกับคดีถึงที่สุดแล้ว

17

กรณีคดียังไม่ถึงที่สุด

- พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ หมายความว่า เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด โดยอาจอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จำเลยก็ไม่อาจนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เจตนาของตนเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษว่า ตนเองไม่ได้มีเจตนาเพื่อจำหน่าย จึงถือเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

- หลักพื้นฐานของการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาที่ดีและเป็นธรรมของไทย จะต้องนำ**กฎหมายที่เป็นคุณ**มาใช้บังคับแก่จำเลยในคดีอาญา **ตราบทว่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด**

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๘ ในส่วนนี้จึงขัดหรือแย้งต่อ**หลักนิติธรรม** ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุตาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ด้วย

หมายเหตุ : เป็นการวางหลักว่า บทบัญญัติที่ห้ามนำกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณมาใช้บังคับกับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว แต่ยังไม่ถึงที่สุด คือยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือฎีกา ขัดรัฐธรรมนูญ ใช้บังคับไม่ได้

กรณีคดีถึงที่สุดแล้ว

- สำหรับกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ในส่วนที่มีให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และ มาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่งพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ไปใช้บังคับแก่คดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้บังคับ เป็นไปเพื่อคุ้มครองกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษาในคดีถึงที่สุดไปแล้วโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาหรือลักษณะเด็ดขาดถึงที่สุดของคำวินิจฉัยขององค์กรตุลาการ

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๘ ในส่วนนี้จึงมิได้เป็นการขัดหรือแย้งต่อข้อสันนิษฐานที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคสาม

หมายเหตุ : เป็นการวางหลักว่า บทบัญญัติที่ห้ามนำกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณมาใช้บังคับกับคดีที่ถึงที่สุดแล้ว ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ ใช้บังคับได้

19

ข้อสังเกต : มีกรณีที่มีกฎหมายแก้ไขใหม่เป็นคุณ แต่ยังไม่ให้ใช้กฎหมายที่เป็นคุณนั้นกับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว อยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา (คือยังให้ใช้กฎหมายเดิม) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ขัดรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ได้ทำให้การอำนวยความยุติธรรมเสียไป

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๖๖ เป็นกรณีศาลจังหวัดกระบี่พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพ.ร.บ.ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่งและวรรคสาม (๒) และ มาตรา ๖๖ วรรคสอง ลดโทษให้หนึ่งในสาม คงโทษจำคุก ๒ ปี ๘ เดือน และปรับ ๒๖๖,๖๖๖.๖๗ บาท ฯลฯ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์แผนกคดียาเสพติดพิพากษายืน จำเลยฎีกาโดยศาลฎีกาอนุญาตให้ฎีกา

ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (ที่บัญญัติกำหนดบทเฉพาะกาลว่า ให้บทบัญญัติที่ให้สันนิษฐานว่าเป็นการกระทำเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และเพื่อขายซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ตามพ.ร.บ.วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัตินี้ ยังคงมีผลใช้บังคับแก่คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแล้วแต่กรณี จนกว่า

20

คดีถึงที่สุด มีผลให้จำเลยยังคงอยู่ภายใต้บทสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด
ขัดต่อหลักนิติธรรม จึงเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และเป็น
การปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนว่าเป็นบุคคลที่ได้กระทำความผิดโดยที่ศาลยังไม่ได้มีคำ
พิพากษา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙
วรรคสอง ขอให้ส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลฎีกาเห็นว่า ข้อโต้แย้งของจำเลยต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรค
หนึ่ง จึงส่งข้อโต้แย้งของจำเลยดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลฎีกาจะใช้
บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมเหตุผลว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้
กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

21

แต่ที่จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔
มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๒๖
วรรคสอง หรือไม่นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บท
ทั่วไป โดยมีได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ จึงรับ
วินิจฉัยเฉพาะที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙
วรรคสอง ส่วนปัญหาตามข้อโต้แย้งที่รับมาวินิจฉัยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง
ที่กำหนดให้คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดมีผลใช้
บังคับ และอาจอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ยังคงต้องอยู่ภายใต้
บทบัญญัติที่กำหนดให้การมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษเกินปริมาณที่กฎหมาย
กำหนดไว้ให้สันนิษฐานว่าผู้นั้นมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น เป็นบทสันนิษฐาน
ความรับผิดทางอาญาที่ไม่เด็ดขาด จำเลยมีโอกาสนำพยานหลักฐานพิสูจน์ความจริงว่า
การกระทำของตนมิใช่การกระทำเพื่อจำหน่ายเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้

22

- การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้นได้ผ่านการพิจารณาคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยชอบด้วยกฎหมายมาแล้ว ทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน การพิจารณาสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การรับฟังพยานหลักฐานของศาล อยู่บนพื้นฐานของหลักการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากกรณีมีความสงสัยอันควร ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยได้

- แม้จำเลยอาจไม่ได้รับประโยชน์จากประมวลกฎหมายยาเสพติดที่ยกเลิกบทสันนิษฐานความผิดดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณกว่าก็ตาม แต่เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายกับผลกระทบต่อบุคคลที่มีภาระการพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวที่อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง แต่ก็มิได้ทำให้การอำนวยความสะดวกแก่จำเลยเสียไป

ดังนั้น พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง จึงไม่ได้ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ตามมาตรา ๒๖ และไม่ขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่มีความผิด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง

23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๔ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองยื่นคำร้องโต้แย้งว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ กำหนดให้ผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนต้องร้องขอรับเงินค่าทดแทนภายในกำหนดระยะเวลาสิบปี นับแต่วันที่มีการวางเงิน หากไม่ดำเนินการภายในกำหนดเวลาดังกล่าวจะมีผลให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดแย้งเพียงความสะดวกของรัฐแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน และยังไม่คำนึงถึงกรณีที่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์อาจมีเหตุขัดข้องสามารถใช้สิทธิของตนได้ตามกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ทั้งที่รัฐมีหน้าที่จ่ายเงินค่าทดแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการที่รัฐได้ประกาศเอกราชสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการลดทอนสิทธิของบุคคลที่ถูกเวนคืนเพิ่มเติมไปอีก ทั้งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มภาระเกินความจำเป็น และจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๔ เป็นกรณีพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของนาย ธ. กับพวก ตกเป็นของแผ่นดิน เนื่องจากมีพฤติการณ์เข้าลักษณะเป็นความผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ที่บัญญัติว่า ผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๗ ทวิ และมาตรา ๙๐/๔ ที่หลีกเลี่ยงหรือฉ้อโกงภาษีอากรตั้งแต่สิบ **ล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป หรือขอคืนภาษีอากรโดยความเท็จตั้งแต่สองล้านบาทต่อปีภาษีขึ้นไป** ซึ่งได้กระทำในลักษณะที่เป็นกระบวนกรหรือเป็นเครือข่ายโดยสร้างธุรกรรมอันเป็นเท็จหรือปกปิดเงินได้ และมีพฤติกรรมปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ถือว่าความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ฯลฯ

ผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านว่า ทรัพย์สินตามคำร้องเป็นของตนได้มาโดยชอบ และยื่นคำร้องโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มิได้ระบุให้ความผิดตามประมวลรัษฎากรเป็นความผิดมูลฐาน แต่ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี กำหนดให้ความผิดตามมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๗ ทวิ หรือมาตรา ๙๐/๔ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยการ

25

ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพียงมีหลักฐานอันควรเชื่อก็เข้าข่ายว่ากระทำความผิดแล้วโดยไม่ต้องพิสูจน์เจตนา ส่งผลกระทบต่อผู้สุจริตในการเสียภาษี ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๒

ศาลแพ่งเห็นว่า คำโต้แย้งของผู้คัดค้านต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ให้ส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๗ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ประมวลรัษฎากรมีมาตรการทางกฎหมายกรณีการหลีกเลี่ยงภาษีอากรหรือผู้ค้างชำระภาษีอากรที่มีความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดอยู่แล้ว

ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ (เพิ่มภาระและหลักนิติธรรม) และ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง (สิทธิในทรัพย์สิน)

26

ส่วนปัญหาว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๙ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า

- หากมีปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ได้รับผลจากการใช้ดุลพินิจดังกล่าวย่อมใช้สิทธิทางศาลได้ ไม่ใช่เรื่องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหรือหลักความเสมอภาพ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

- การดำเนินการต่อทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไม่ใช่โทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ จึงไม่เกี่ยวกับหลักกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังแก่บุคคล และมีข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาที่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

ประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๗ ตรี จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๙

27

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๗/๒๕๖๗ คดีนี้ เป็นกรณีศาลฎีกาเห็นว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดี คำนุชย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาของพนักงานอัยการว่ามีเหตุอันควรที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย **ให้ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญและให้ศาลฎีการับฎีกา**” ทำให้หลักประสิทธิภาพของคู่ความระหว่างพนักงานอัยการกับจำเลยได้รับการคุ้มครองที่แตกต่างกัน ขัดต่อหลักความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ให้ส่งความเห็นดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดี คำนุชย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๓ ถึงมาตรา ๔๗ ให้นำระบบอนุญาตมาใช้บังคับในการฎีกาคดี คำนุชย์ โดยกำหนดให้คู่ความที่ประสงค์จะฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดี คำนุชย์ต้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา และให้อำนาจศาลฎีกาพิจารณาและวินิจฉัยว่าจะรับหรือไม่รับฎีกาเรื่องใดไว้พิจารณา โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าปัญหาตามฎีกานั้นต้องเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง (๑) ถึง (๔) อันถือเป็นกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลฎีกา แม้มาตรา ๔๕ วรรคสี่ มุ่งหมายให้อัยการสูงสุดเป็นผู้กลั่นกรองว่าคดีใดเป็นปัญหาสำคัญอันควรให้ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัยด้วย แต่ไม่ได้กำหนดกรอบดุลพินิจในการรับรองฎีกาของอัยการสูงสุดส่งผลให้

28

อัยการสูงสุดสามารถใช้ดุลพินิจรับรองให้พนักงานอัยการฎีกาได้นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ วรรคสอง ทำให้การนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาของพนักงานอัยการแตกต่างไปจากจำเลย เนื่องจากศาลฎีกาต้องรับฎีกาของพนักงานอัยการโดยไม่อาจวินิจฉัยเป็นประการอื่น **ย่อมทำให้หลักประกันสิทธิในการฎีกาของคุณค่าในคดีค้ำมนุษย์ระหว่างพนักงานอัยการกับจำเลยแตกต่างกัน** ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ขัดต่อหลักความเสมอภาค พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และกำหนดคำบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อพ้นร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

อนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ **๒๒/๒๕๖๕** ว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๖ วรรคสี่ ซึ่งมีหลักการเหมือนกับพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลทำนองเดียวกันและกำหนดคำบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อพ้นร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเช่นเดียวกัน

29

กลุ่มคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองหรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๒ เป็นกรณีศาลแขวงปทุมวันส่งข้อโต้แย้งของจำเลยในคดีอาญาว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๙ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ที่กำหนดมาตรการลงโทษแก่ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา**กรณีไม่พิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า** ตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน **จำคุกไม่เกินหกเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศดังกล่าว**ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความมั่นคงของรัฐในปัจจุบัน** อีกทั้งยังมี**มาตรการทางกฎหมายอื่น**ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลอย่างไม่สมเหตุสมผล และ**ไม่ได้สัดส่วน**ระหว่างประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากกฎหมายนั้น รวมทั้งกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักนิติธรรม จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง

30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๖๓ เป็นกรณีแขวงตุลิตสงข์ข้อโต้แย้งของจำเลย ในคดีอาญาว่า ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๙/๒๕๕๗ เรื่อง ให้นำบุคคลมา รายงานตัวตามคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๑/๒๕๕๗ เรื่อง กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เฉพาะในส่วนขอโทษทางอาญา กรณีฝ่าฝืนคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (จำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมกับลักษณะของการ กระทำผิด ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี จำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และขัดต่อหลักนิติธรรม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังแก่บุคคลผู้ไม่มารายงานตัวตาม คำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งเป็นคำสั่งที่มีขึ้นก่อนประกาศฉบับนี้ จึงขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง อีกด้วย

31

กลุ่มคำวินิจฉัยเกี่ยวกับพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗
มาตรา ๑๒ (๑๑)

พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ บัญญัติว่า ผู้ที่จะ ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ...

(๑๑) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมาย ว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและ ค้ำครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียม อาวุธปืน ในฐานะความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุ ระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดินในฐานะ ความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วย การเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานะความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้า สำนัก

32

คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๓ เป็นกรณีนายอำเภอเกษตรสมบูรณ์มีคำสั่งให้

ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ อันเป็นความผิดตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง”

ผู้ใหญ่บ้านอุทธรณ์คำสั่งของนายอำเภอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ ผู้ใหญ่บ้านจึงฟ้องนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และยื่นคำร้องขอให้ส่งข้อโต้แย้งของตนไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) เฉพาะความผิดว่าด้วยกฎหมายเลือกตั้ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เพราะ**ไม่มีการกำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิไว้** อันกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ฟ้องคดีอย่างรุนแรง

33

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การที่พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) กำหนดคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านในส่วนที่ว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง” โดยมีได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง**ในฐานะใด** ย่อมหมายความว่า กระทำผิดใน**ทุกฐานความผิด** รวมทั้งไม่ได้กำหนด**กรอบระยะเวลา**ในกรณีที่ผู้นั้นถูกต้องห้ามรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านไว้ด้วย ย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งในทุกกรณีถูกต้องห้ามรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน**ตลอดชีวิต** การกำหนดให้การกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งเป็นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยไม่จำแนกประเภทการกระทำและความหนักเบาแห่งสภาพบังคับตามลักษณะและพฤติการณ์แห่งการกระทำนั้น **เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกัน** จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

34

คำวินิจฉัยที่ ๗ - ๘/๒๕๖๕ กรณีผู้ใหญ่บ้านในอำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก ถูกนายอำเภอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตรวจสอบพบว่า เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจังหวัดนครนายกในความผิดต่อพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ฐานเสพเมทแอมเฟตามีน เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่ใช่ผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด”

คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๖ กรณีผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ถูกนายอำเภอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตรวจสอบพบว่า เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจังหวัดสมุทรสาครว่า มีความผิดฐานร่วมกันเล่นการพนันไพ่ป๊อก โดยเป็นเจ้ามือเป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่ใช่ผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานะความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก”

35

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๖๗ กรณีผู้ใหญ่บ้านในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ถูกนายอำเภอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตรวจสอบพบว่า เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจังหวัดราชบุรีว่า มีความผิดตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๕๔ มาตรา ๗๒ ตรี วรรคหนึ่ง ฯลฯ เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่ใช่ผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยป่าไม้”

คดีตามคำวินิจฉัยฯ ทั้งสามเรื่อง ผู้ใหญ่บ้านอุทธรณ์คำสั่งของนายอำเภอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ ผู้ใหญ่บ้านจึงฟ้องนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนคำสั่งของนายอำเภอและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัด และขอให้ส่งข้อโต้แย้งของตนไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่ตนถูกกล่าวหา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เพราะไม่มีกำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิไว้ อันกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ฟ้องคดีอย่างรุนแรง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยทำนองเดียวกับคำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๓

36

พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นฯ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐(๒๑) เคยถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง จนถึงวันเลือกตั้ง

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๖ เป็นกรณีพนักงานอัยการยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดปทุมธานี กล่าวหาว่า จำเลยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านกลาง เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ โดยรู้อยู่แล้วว่า ตนเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากจำเลยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงดอนเมือง เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ในคดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๐๗๕/๒๕๕๘ ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของจำเลยมีกำหนดห้าปี ซึ่งเมื่อนับถึงวันเลือกตั้งยังไม่พ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันพ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ **มาตรา ๕๐** ที่บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๒๑) เคยถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง”

ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๒๐ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗

37

คดีมีประเด็นมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญตามคำโต้แย้งของจำเลยที่ว่า พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ **มาตรา ๕๐ (๒๑)** ขัดต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖**

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีการกระทำอันเป็นเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และมีกำหนดระยะเวลาตามที่องค์กรนิติบัญญัติเห็นว่าเป็นกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมอยู่แล้ว

- แต่กรณีตามมาตรา ๕๐ (๒๑) เมื่อพ้นระยะเวลาถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้ว ยังต้องรอจนกว่าจะพ้นห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง จึงจะสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ เป็นการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการกีดกันบุคคลก่อนเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่มีความเข้มงวดเกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖** บรรคหนึ่ง

38

เปรียบเทียบ : ลักษณะต้องห้ามตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) กรณีถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพราะละเลยการปฏิบัติหน้าที่ฯ และยังไม่พ้นห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง **ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ**

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖/๒๕๖๘ เป็นกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง จำเลยว่า กระทำความผิดฐานลงสมัครรับเลือกตั้งโดยรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก อบ.ต.ท่าโรง และแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน เนื่องจากจำเลยเคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งนายก อบ.ต.ท่าโรง ตามคำสั่งจังหวัดเพชรบูรณ์ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒ เพราะเหตุละเลย ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจ และยังไม่พ้นห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง **จนถึงวันเลือกตั้งในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔**

ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) และมาตรา ๑๒๐, ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๐ (๒๕)

39

ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ บัญญัติว่า

“บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๒๕) เคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งใดๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะทอดทิ้งหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจ หรือปฏิบัติการณ์ไม่ชอบด้วยหน้าที่และอำนาจ หรือประพฤติดนฝ่ายความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือมีความประพฤติในทางที่น่าจะมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่ง หรือแก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแก่ราชการ และยังไม่พ้นห้าปี นับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง”

จำเลยเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวแตกต่างจากการกำหนดระยะเวลาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ และการกำหนดระยะเวลาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข (๑) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ ที่มีบัญญัติลักษณะต้องห้ามดังกล่าว เพราะเมื่อบุคคลพ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้ว สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

40

ได้ทันที ประกอบกับบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ ไม่อาจใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น บทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหลายมาตรา ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับไว้พิจารณาเฉพาะประเด็นที่ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่น สมควรเป็นผู้มีความประพฤติที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือศรัทธา ต้องถูกกำกับด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมหรือมาตรฐานความประพฤติที่สูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

- การสั่งให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง องค์กรกำกับดูแลจะเข้ามาควบคุมสอบสวนและวินิจฉัยภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีหลักประกันความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา เมื่อได้ดำเนินการแล้ว คำสั่งทางปกครองดังกล่าวมีสภาพบังคับต่อบุคคลโดย

41

ไม่ต้องรอการยืนยันจากองค์กรตุลาการ สภาพบังคับตามกฎหมายดำรงอยู่จนกว่าจะมีการเพิกถอน หลังจากนั้นหากมีการโต้แย้งถึงความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งให้บุคคลพ้นจากตำแหน่ง องค์กรตุลาการจึงจะเข้ามาตรวจสอบคำสั่งทางปกครองนั้น ลักษณะต้องห้ามกรณีนี้จึงมิได้จำกัดเฉพาะต้องมีคำพิพากษาของศาลเสียก่อน ไม่ว่าจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

- ส่วนที่บัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้เคยถูกสั่งให้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไม่ให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งมีกำหนดระยะเวลาห้าปีนั้น เป็นการจำกัดสิทธิชั่วคราวให้เหมาะสมกับระดับความร้ายแรงของพฤติการณ์ เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าวเข้ามามีโอกาสใช้อำนาจที่อาจทำให้ราชการเสียหายหรือมลทินมัวหมองเพียงระยะเวลาหนึ่ง และการบัญญัติลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่นสามารถกำหนดให้แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้ โดยไม่ต้องบัญญัติให้เหมือนกันทุกกรณี

ด้วยเหตุดังกล่าว พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

42